

RhetoricaScandinavica

Online, vol 27 / 2023

Tidskrift för skandinavisk retorikforskning
Nr. 85 - 2023

Rhetorica Scandinavica

retorikforlaget.se

Huvudredaktör Eirik Vatnøy
eirik.vatnoy@iln.uio.no

Redaktion Janne Lindqvist
Øyvind Ihlen
Sine Nørholm Just

Redaktionsråd

Kjell Lars Berge, Oslo	Christine Isager, København
Otto Fischer, Uppsala	Christian Kock, København
Jonas Gabrielsen, Roskilde	Marie Lund, Aarhus
Marie Gelang, Örebro	Brigitte Mral, Örebro
Lennart Hellspong, Södertörn	Anders Sigrell, Lund
George Hinge, Aarhus	Jan Svennevig, Oslo
Elisabeth Hoff-Clausen, København	Orla Vigsø, Göteborg
Jens Elmelund Kjeldsen, Bergen	

Beställ/bestil På Retorikförlagets hemsida kan du beställa nummer från Rhetorica Scandinavicas arkiv:
www.retorikforlaget.se

Administration Retorikförlaget AB, Drottninggatan 30, S-252 21 Helsingborg, Sverige
rhetorica@retorikforlaget.se · www.retorikforlaget.se

**Kontakt:
Danmark** Sine Nørholm Just, Institut for Kommunikation
og Humanistisk Videnskab, Roskilde
Universitet, Universitetsvej 1, Bygning: 40.3, 4000 Roskilde
Tel. +45 4674 3363, sinenjust@ruc.dk,

Norge Øyvind Ihlen, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet
i Oslo, Postboks 1093 Blindern, 0317 Oslo
Tel: +47 22850422, oyvind.ihlen@media.uio.no

Sverige & Finland Janne Lindqvist, Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala
Universitet, Box 632, 751 26 Uppsala
Tel: +46 (0)18-471 2960, janne.lindqvist@littvet.uu.se

© Författarna & Retorikförlaget AB 2023.

Alla rättigheter förbehålles. Kopiering utan förlagets medgivande är förbjuden. Gäller även för undervisningsbruk.

Ansvarig utgivare enligt svensk lag: Peter Ström-Søeberg
ISSN 1397-0534 (print) / 2002-7974 (online)

<https://doi.org/10.52610/CMUC2085>

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 2002-7974

No 85, 2023, pp 40–54, Publisher: Retorikförlaget AB

 <https://www.doi.org/10.52610/rhs.v27i85.85>

Authors Stefan Iversen, Aarhus University,

 <https://orcid.org/0000-0002-2253-5896>.

Feodora Wester & Sine Hedegaard

Title Personal Storytelling in Rhetorical Counselling [”Personlige fortællinger som rådgivningsværktøj”].

Abstract It is well-known that the inventio-phase is critical to the success of ghostwriting processes. In this article, we argue that personal narratives may function as privileged tools in the early stages of speech writing counseling. The argument is based on action research, carried out as counseling sessions in connection to Kvindernes Internationale Kampdag in Denmark in 2021. The article offers two main contributions. First, in relation to existing handbooks on speechwriting for others, the article presents a set of concrete tools that have considerable potential to improve processes of ghost writing even as they also raise certain challenges. Secondly, in relation to existing work on the forms and functions of narratives in rhetorical discourse, the article displaces the traditional focus on narrative from seeing narrative as something that affects an audience to seeing narrative as something that can facilitate processes of invention.

Keywords Speech Writing, Personal Storytelling, Rhetorical Counselling, Ghostwriting, Inventio.

*Sine Hedegaard, cand.mag., rådgiver hos Primetime
Kommunikation.
sine@hedegaard.se*

*Stefan Iversen, Lektor ved Institut for Kommunikation og
Kultur, Aarhus Universitet.
0000-0002-1951-113X / norsi@cc.au.dk*

*Feodora Wester, cand.mag., PA for partiformanden i Social-
demokratiet.
feodora.wester@outlook.com*

Sine Hedegaard, Stefan Iversen & Feodora Wester:

Personlige fortællinger som rådgivningsværktøj

Det er velkendt, at talerådgivningens indledende sonderinger, typisk betegnet inventiofasen, har afgørende betydning for, hvor godt en taleskrivningsproces lykkes. Det overordnede argument i denne artikel er, at personlige fortællinger kan udgøre et privilegeret værktøj i sådanne inventiofaser. Argumentet hviler på et aktionsforskningsprojekt, gennemført som rådgivningsforløb i forbindelse med Kvindernes Internationale Kampdag i 2021. Artiklens bidrag er tosidet: I forhold til eksisterende håndbøger i retorisk rådgivningspraksis tilbyder den et specifikt, velbegrunderet redskab, som har potentiale til at forbedre taleskrivningsprocesser, men som også medfører bestemte udfordringer. I forhold til eksisterende viden om fortællingers rolle i retorisk diskurs forskyder artiklen traditionens fokus. I stedet for at undersøge fortællinger som noget, der fra en færdig tale påvirker et publikum, undersøger artiklen fortællinger som noget, der udspiller sig i og kvalificerer relationen mellem en taleskriver og en retor, altså som en del af den proces, der går forud for en færdig tale.

Taleskrivning, rådgivning, logografi, *ghostwriting* – det vigtige og omdiskuterede arbejde med at skrive en tale, som en anden skal holde, har mange navne. Taleskrivning er vigtigt, fordi vellykkede taler spiller store roller i centralt placerede offentlige personers arbejde; taleskrivning er omdiskuteret, fordi det rejser spørgsmål om etik, autenticitet og originalitet.

Det er velkendt i retorisk teori og i retorisk praksis, at talerådgivningens indledende sonderinger, typisk betegnet inventiofasen, har afgørende betydning for, hvor godt en taleskrivningsproces lykkes. I inventiofasen analyserer man situa-

tionen, indsamler relevante dele af sin argumentation og fastlægger en samlet tilgang. Det er samtidig her, at den rådgivende taleskribent har mulighed for at få et dybere kendskab til klientens, altså talerens, personlige stil, sprogtoner og intentioner. Det dobbelte hensyn til situationen og taleren gør taleskrivning vanskeligt: At skabe overbevisende retorik i en bestemt kontekst via en anden persons persona er ganske enkelt svært. Formålet med nærværende artikel er at præsentere en tilgang til rådgivning, som kan afhjælpe nogle af disse vanskeligheder.

Vores overordnede argument er, at den personlige fortælling kan udgøre et privilegeret værktøj i taleskrivningens inventiofase. Argumentet hviler på et aktionsforskningsprojekt, gennemført som tre rådgivningsforløb i 2020/2021. De tre klienter var ligestillingsordførere for Det Radikale Venstre, Samira Nawa (herefter SN), ligestillingsordfører for Venstre, Fatma Øktem (herefter FØ) og næstformand i Ligestillingsudvalget, Birgitte Vind (herefter BV).¹ De færdige taler blev skrevet til og afholdt i forbindelse med Kvindernes Internationale Kampdag i 2021. Konceptet var enkelt: Klienten skulle medbringe en til to personlige fortællinger med relation til Kvindernes Internationale Kampdag til sit første rådgivningsmøde, som skulle dreje sig om disse fortællinger. Resultaterne var anderledes komplekse: Det blev således klart, at klientens fortællinger hjalp med til at indkredse og specificere en tales call to action, såvel som talens publikum, samt at denne deling af personlige fortællinger havde betydning for relationerne mellem taleskriver og klient. Samtidig producerede selve fremførelserne af fortællingerne værdifulde indsigter i en klients karakter og persona. Hvordan taler og fortæller klienten? Hvordan bruger hun fortællinger i sin interaktion med publikum? Hvilke værdier er vigtige, når hun forhandler og performer sin selvforståelse? Tilsammen ledte disse indsigter direkte ind i arbejdet frem mod de færdige talers indhold, udformning og fremførelse.

Vi opfatter artiklens bidrag som tosidet: I forhold til eksisterende håndbøger i retorisk rådgivningspraksis tilbyder artiklen et specifikt, velbegrundet redskab, som har potentiale til at forbedre taleskrivningsprocesser, men som også medfører bestemte udfordringer. I forhold til eksisterende viden om fortællingers rolle i retorisk diskurs forskyder artiklen traditionens dominerende fokus: I stedet for at undersøge fortællinger som noget, der fra en færdig tale påvirker et publikum, undersøger vi fortællinger som noget, der udspiller sig i og kvalificerer relationen mellem en taleskriver og en retor, altså som en del af den proces, der går forud for en færdig tale.

Vi begynder med at placere vores tilgang i dialog med eksisterende forskning i taleskrivningens teori og praksis, idet vi viser, hvordan især håndbogslitteraturens restriktive opfattelser af fortællingers funktioner i praktisk retorik med fordel kan justeres. Dernæst præsenterer vi først sociolingvistikens teori om positionering som en måde, hvorpå man retorisk kan analysere forskellige niveauer af relationer

---

1 Artiklen tager afsæt i et speciale fra retorikstudiet på Københavns Universitet, indleveret i 2021. I alle tre rådgivningsforløb deltog to af artiklens forfattere, Sine Hedegaard og Feodora Wester, som taleskrivere i hele processen fra indledende idéafklaring til færdig tale.

mellem identitet og fortælling, siden de metodiske valg, der styrer aktionsforskningen. Erfaringerne og refleksionerne fra denne aktionsforskning gennemgår vi derpå i to analytiske sektioner. Den første stiller skarpt på den personlige fortællings rolle ved indgangen til et rådgivningsforløb, og den anden stiller skarpt på bevægelserne hen mod en færdig tale. Til slut løfter vi blikket og overvejer, hvilke generelle konsekvenser det er muligt at drage om personlige fortællingers rolle i taleskrivningens inventiofase.

Taleskrivning i teori og praksis

Retorikfaglighedens arbejde med taleskrivning har siden antikken forfulgt dels kritisk-analytiske, dels praktisk-produktive interesser. Hvad de kritisk-analytiske interesser angår, findes der en række læsninger af taleskrivningens former, funktioner og deliberative indebyrd i antik retorik, såvel som i moderne, demokratiske offentligheder, særligt den amerikanske og de europæiske.² De praktisk-produktive interesser finder man især i det, man kan kalde håndbogslitteraturen.³ Håndbogslitteraturen giver anvisninger til, hvordan man bedst praktiserer taleskrivning, og det er her, vores aktionsforskning om personlige fortællinger som inventioværktøj har sin primære relevans. Vi begynder derfor med at se på, hvad udvalgte dele af den eksisterende håndbogslitteratur siger om inventiofasen, om fortællinger i taler og om forholdet mellem inventiofasen og fortællinger.

Som prisme har vi valgt *Speechwriting in Theory and Practice* (2019), fordi det er en bog, der sammenfører europæiske og amerikanske traditioner såvel som kritik og praksis. Dertil kommer, at bogen både repræsenterer aktuelle indsigter og hviler på det, forfatterne selv betegner som en "long-standing theoretical grounding" (Kjeldsen et al., 2019, s. 1). I bogens tredje kapitel, "The Beginning of Speechwriting", introduceres læseren for den grundlæggende præmis, der tilsiger, at selvom alt er situationelt, og derfor ikke kan omfattes af lister, kan de fem partes med fordel udgøre ryggraden i taleskrivningsrådgivning. Med tilpasning til situationen som det bærende og disciplinerende retoriske princip argumenterer bogen for, at et rådgivningsforløb altid bør forme sig efter, hvad rådgiveren vurderer er nødvendigt for at skrive en god tale. Men talen tager ofte form efter den information, man opsamler under inventiofasen, pointerer Jens Kjeldsen et al.. De definerer inventio som den proces "whereby ideas and thoughts about what a speech should be about are framed, arguments are selected, direction is identified, and the respective audi-

-
- 2 Blandt klassikerne er Tulis's *The Rhetorical Presidency* (2017) samt Ritter og Medhursts (red.) *Presidential Speechwriting: From the New Deal to the Reagan Revolution and Beyond* (2003). Kapitel 4 i Kjeldsen et al.'s *Speechwriting in Theory and Practice* (2019) giver et godt overblik over de forskellige former for retorisk kritik af antikke og moderne taleskrivningsinstitutioner.
  - 3 Håndbogslitteraturen er et løst kontureret felt, og der findes os bekendt ingen nyere samlede oversigter. Tættest på kommer Frobish, som i sin artikel "Jamieson meets Lucas: Eloquence and pedagogical model(s) in the art of public speaking" (2009) blandt andet giver en kritisk læsning af Lucas' klassiske *The Art of Public Speaking*, som indtil videre er udkommet i 11 oplag.

ence (or audiences) is contemplated” (Kjeldsen et al., 2019, s. 83).

Interessant i vores sammenhæng er det, at bogen vægter en mere personlig tilgang til inventio: “One of the most important kinds of content is material about the speakers: vivid stories from their lives, their thoughts, memories, and feelings, their likes and dislikes” (Kjeldsen et al., 2019, s. 59). Som rådgiver eller ghostwriter skal man både lykkes med at få indsigt i det, talen skal handle om, og lykkes med at skabe eller matche den karakter, der skal holde talen. Ethopoia er begreb for denne skabelse. For at styrke forbindelsen mellem taler og tale foreslås det dels at undersøge talerens tidligere taler, dels at interviewe taleren gennem syv spørgsmål.

I en lignende tilgang foreslår Joshua Gunn i *Speech Craft* (2018) en række spørgsmål, som i en inventiofase kan hjælpe taleskriveren med at forbinde emne, talerens persona og talens udformning, fx ”What blogs, web pages, or magazines do you read and find entertaining?” (Gunn, 2018, s. 80). Idéen er at stille åbne spørgsmål, der ikke direkte berører talerens argumentation for den givne sag, men som lader taleren tale om andre og mere personlige forhold, hvorved hun spontant argumenterer for og afslører karaktertræk, holdninger og særlige måder at tale på. Vores eksperimenter med at benytte egentlige personlige fortællinger som inventioværktøj placerer sig oplagt i forlængelse af disse idéer om tidligt i rådgivningen at synliggøre og inddrage talerens identitet, men de radikaliserer og fokuserer dem. Den personlige fortælling bløtlægger nemlig, i modsætning til arbitrære spørgsmål uden tilknytning til talerens relation til emnet, forbindelser mellem en talers identitet, intentioner og stil, forbindelser, som i inventiofasen kan operationaliseres for at gøre afstanden mellem situationens krav og talens udformning mindre.

En sådan brug af fortællinger afviger fra de funktioner, fortællinger typisk tilskrives i håndbøger. Fortællinger er i taleskrivningshåndbøger traditionelt blevet opfattet synonymt med eksempler. Således hos Jonas Gabrielsen og Tanja Juul Christiansen, der i *Talens Magt – Indføring i mundtlig retorik* (2010) behandler fortællinger som eksempler, der kan “benyttes til at forklare det, man taler om (...) og til at skabe indlevelse hos publikum” (98). Christian Kock og Merete Onsberg taler i deres kapitel ”Retorisk tekstproduktion” (*Retorik – Teori og praksis*, 2011) ikke direkte om fortællinger, men de fremhæver, at evidencia kan bidrage til at skabe identifikation. I begge håndbogstekster hører fortællinger hjemme i elocutiofasen, som et stilistisk ekstraudstyr, der kan lette publikums rejse frem mod en tales egentlige pointe eller argument. Forfatterne til *Speechwriting in Theory and Practice* opererer med en noget bredere opfattelse af fortællingers funktioner i praktisk retorik. I stedet for kun at se fortællinger som en form for eksempler nævner de, hvordan fortællinger nogle gange kan sidestilles med argumentets funktion i en tale. Dertil kommer, at historiefortælling i taler er vigtig som modus eller stil (Kjeldsen et al., 2019, s. 16). Endelig fremhæver de, at fortælling i en tale har forskellige funktioner “such as drawing and focusing attention, making the audience identify with the subject, and stimulating memory” (Kjeldsen et al., 2019, s. 61). Interessen for fortællinger er dog fortsat rettet mod, hvordan de fra den færdige tale kan påvirke et publikum.

Vores aktionsforskning forskyder som sagt denne interesse. Vi undersøger nemlig fortællingens egenskaber som et rådgivningsværktøj, altså som noget, der udfolder sig i relationen mellem taleskriver og klient som en del af arbejdet frem mod en færdig tale, snarere end som noget, der udfolder sig i relationen mellem en færdig tale og et publikum. Vi ser på fortællingen, som den indgår i processen, mere end vi ser på fortællingen, som den udgår fra produktet. Det sker ud fra en antagelse om, at personlige fortællinger hænger intimt sammen med identitetsprocesser. Når man fortæller en personlig historie, gør man andet og mere end blot at arrangere personer og handlinger i kausalt forbundne hændelsesrækker. Det er dette ”andet og mere”, som vi dels sætter os for at bringe for en dag i vores analyser, dels mener kan bidrage til at forbedre nogle former for rådgivningssituationer. Antagelsen om sammenhænge mellem personlige fortællinger og identitetsprocesser er ikke vores alene, faktisk er den en grundsten i et paradigme i moderne fortælleforskning; et paradigme, hvis indsigter og analyseværktøjer vi vender os mod i den følgende sektionens diskussion af vores forsknings teoretiske og metodiske valgslægtskaber.

Positioneringsanalyse og aktionsforskning

Den teoretiske interesse for personlige fortællinger har været stødt stigende gennem flere årtier på tværs af felter som psykologi, lingvistik, historieskrivning og filosofi. For en retorisk forankret tilgang er det forskningen i personlige fortællingers interpersonelle aspekter, der kalder på opmærksomhed (Brockmeier and Carbaugh, 2001; Langellier og Peterson, 2004). Disse tilgange hviler på den præmis, at fortællinger altid er ”narratives-in-interaction” (Bamberg, 2004), altså at en fortælleakt finder sted i og udveksler mening med en konkret, kulturel og historisk bestemt situation. Mest markant står den såkaldte positioneringsteori, som er det paradigme, vores tilgang til personlige fortællinger i retorisk rådgivning trækker på.

Positioneringsteori er udviklet af psykologer og diskursanalytikere som et konstruktivistisk alternativ til essentialistiske opfattelser af identitet. Davies og Harré (Davies og Harré, 1990) var de første til systematisk at forbinde interessen for, hvordan menneskers identitet bliver til gennem interaktioner i kontekster, med en interesse for fortællingens roller i disse interaktioner. I 2004 foreslog Bamberg en model, som skelner mellem tre former eller niveauer for positionering. Modellen kan bruges til at undersøge, hvordan personlige fortællinger og identitetsdannelse hænger sammen. På det første niveau analyserer man, hvordan fortælleren af en given personlig fortælling positionerer karakterer og hændelser. Man undersøger dels fortællingens indhold, dels fortællingens form, altså hvordan den fortælles. Dette første niveau svarer til det, en narratologisk analyse vil kalde ”story” og ”discourse”, hvilket på dansk beskrives forestilling og fremstilling.⁴ På det andet niveau flytter man fokus til i stedet at læse, hvordan ”the speaker/narrator position himself vis-à-vis his interlocutors” (Bamberg, 2004, s. 343). I hvilken situation fortælles historien, hvem er publikum, og hvad prøver fortælleren at opnå? Det tredje niveau zoomer

4 Jf. Iversens ”Fortællinger og retorik” (2014).

endnu længere ud og ser på, hvordan fortællerens tekst og fortællerens interaktioner i situationen hænger sammen i forsøg på at positionere den fortællendes identitet i forhold til større spørgsmål om, hvem den fortællende er. På dette niveau finder man, som oftest implicit, forhandlinger, der relaterer sig til spørgsmål som ”hvem er jeg?“, og ”hvem vil jeg gerne være?”.

Den tredelte model adskiller tekst, situation og kontekst på måder, der gør den velegnet til at arbejde med personlige fortællinger i retorisk kommunikation.⁵ Dens fokus på fortællinger i og som interaktion giver blik for mange forskellige størrelser af fortællinger, og den placerer fra begyndelsen spørgsmål om intentionalitet og hensigt i centrum. Endelig gør modellen det muligt at sige noget om, hvordan en fortællings form og indhold forbinder sig med ikke bare rhetors hensigter og det umiddelbare publikums horisont, men også med cirkulerende kulturelle fortællinger og masterplots⁶ og med rhetors identitetsarbejde i bredere forstand. Den viser således, hvordan personlige fortællinger som regel også er politiske fortællinger ud fra den iagttagelse, at “the personal is political, and the political is personal” (Andrews, 2007, s. 2).

Metodisk orienterer vi os mod aktionsforskning, der er kendetegnet ved at tage afsæt i en gældende praksis i et samarbejde mellem forskere og deltagere og ved at sigte mod forandring (Bradbury Huang, 2010, s. 93). Aktionsforskningen fungerer anderledes end rent analytisk-kritiske tilgange som f.eks. retorisk kritik, hvor virkeligheden i princippet lades uberørt af forskerens undersøgelsesmetoder. Mens den kritiske teori stiller sig kritisk over for den umiddelbart fremtrædende virkelighed og bruger teorien til at identificere betydende elementer, da er selve arbejdsprocessen kernen i aktionsforskning (Nielsen, 2013, s. 326f).

I nærværende artikel forstår vi aktionsforskning i lighed med Christina Matthiesen, der forklarer, hvordan aktionsforskningen ikke skal betragtes som en egentlig metode i sig selv, men snarere som en tilgang, der gør brug af en række andre metoder som f.eks. deltagerobservation, logbog, interview, spørgeskemaundersøgelser osv. (Matthiesen, 2020, s. 239). Vi gør brug af de tre førstnævnte, fordi disse i særlig grad bidrager til at belyse og fremkalde både klienternes og vores egne refleksioner samt anviser praksis undervejs.

Vores arbejdsproces var tilrettelagt i tråd med Lewins definition af aktionsforskningens tre faser, hvilke han beskriver som planlægning, handling og evaluering (Lewin, 1946, s. 38). Planlægningen udgøres af vores identificering af, at fortællers potentiale i den retoriske håndbogslitteratur begrænser sig til publikums reception og det retoriske produkt. Handlingen rummer de tre klienters deltagelse i en art gældende praksis, hvori vi kan undersøge den ønskede forandring på baggrund af de mangler, vi har udpeget ved den nuværende tilstand. Endeligt evaluerer vi

5 Modellen har ikke tidligere være anvendt i retorisk kritik, men har fundet bred anvendelse i en række andre discipliner, se Depperman 2015 for en oversigt.

6 For diskussioner af masterplots i retorisk kritik, se fx Iversen og Pers-Højholts ”Interlocking narratives: the personal story and the masterplot in political rhetoric” (2020) samt Niensens ”Den retoriske rammefortælling: Det styrende masterplot i funktionelt orienteret narrativ kritik” (2017).

vores handlings virkning, muligheder og udfordringer.

Vi tog i december 2020 kontakt til en udvalgt gruppe af Folketingets ligestillingsordførere og medlemmer af Ligestillingsudvalget for at tilbyde dem et retorisk rådgivningsforløb forud for Kvindernes Internationale Kampdag den 8. marts 2021.⁷ Strukturen for forløbet var opbygget som følgende: 1) Efter indgået aftale var første kontakt telefonisk. Her fortalte vi om forløbet og bad klienterne medbringe fortællinger, der for dem relaterede sig til Kvindernes Internationale Kampdag. 2) Dernæst afholdte vi første rådgivningssession med fokus på fortællinger. 3) I perioden mellem første og anden rådgivning udformede vi talerne på baggrund af den indsamlede viden – vi skrev første udkast, klienterne kom med inputs, og vi rettede til. 4) Dernæst afholdte vi anden rådgivningssession med fokus på actio og tilretninger, og endeligt 5) foretog vi et opfølgende interview, der skulle give os svar på deres indtryk af forløbet som et hele, af dialogen med os og af deres oplevelse af fortællingernes betydning. Undervejs førte vi logbog, som indeholdt vores observationer, oplevelser og refleksioner. Overordnet fulgte de egentlige forløb denne struktur med individuelle afvigelser, men med BV så vi, at det oprindeligt tiltænkte fokus på personlige fortællinger måtte undlades.

Fra fortælling og identitet til inventio

Vores første analytiske sektion zoomer ind på de indledende rådgivningsmøder med klienterne SN, FØ og BV, med særlig fokus på de to førstnævnte. Klienterne er blevet bedt om at medbringe en eller to personlige fortællinger, som har relevans for dem selv og for deres relation og holdning til Kvindernes Internationale Kampdag. Analysernes materiale udgøres af de mundtlige udvekslinger i løbet af rådgivningen samt af vores observationer og noter undervejs, og vi bruger positioneringsanalysens tredelte model til at adskille, karakterisere og syntetisere vores fund. Det overordnede spørgsmål, som analyserne i denne sektion søger svar på, er: Hvad kommer der ud af at placere en klients personlige fortællinger i centrum i en indledende talerådgivningssituation?

SN udtrykker indledningsvist tvivl om talens vinkling og emne. På den ene side vil hun gerne udtrykke en mere "samlende rolle"⁸ (SN1, 08.52⁹), på den anden side er der netop den 8. marts "ingen grund til at tone ned" (SN1, 08.52). I udgangspunktet giver hun udtryk for politiske og parlamentariske overvejelser, men da hun begynder at dele én af de fortællinger, vi har bedt hende forberede, skifter tonen markant, og uafklaretheden om talens budskab og fokus træder i baggrunden.

Et citat fra den første fortælling viser, hvordan positioneringsanalysen kan brug-

7 Vores baggrund for at kunne tilbyde rådgivning og vurdere rådgivningspraksis beror dels på viden og indblik i rådgivningspraksis formidlet på retorikstudiet på Københavns Universitet. Dels praktisk erfaring oparbejdet gennem rådgivende stillinger, vi hver især har varetaget i private virksomheder, NGO'er og i politiske partier.

8 Citater fra rådgivningssessioner bringes med skriftligt samtykke fra de tre klienter.

9 Bogstavskoder og tidsangivelser i det følgende henviser til transskriberede interviews med klienterne.

es til at beskrive mere præcist, hvad den personlige fortælling bidrager med. Et udsnit af fortællingen lyder:

(...) jeg havnede da også ved et middagsbord, hvor der var mænd, ældre hvide mænd, der har håndværkerbaggrund, og det blev da flere gange under midt-dagen pointeret, om ikke pigebarnet skulle holde sig for ørerne, fordi nu bliver det altså noget, som jeg ikke ville kunne tåle at høre. Og hvordan hopper man lige ind i den? Altså den aften, der blev jeg ... Der blev jeg stædig. Jeg kan da tåle at høre alt, hvad I andre kan høre? Altså den der ...
 Prøv at hør, venner, jeg er en af jer. (SN1, 17.50)

Denne fortælling handler i konkret forstand om identitetsprocesser via positioneringer og viser, hvordan historier er velegnede til at forhandle roller og positioner, særligt når der som her er udfordringer med at "hoppe ind i den", som SN udtrykker det. Internt i teksten, på positioneringsanalysens første niveau, udspiller der sig en handling mellem en gruppe og et individ. Hændelsesrækken begynder ved Beskæftigelsesudvalgets ældre, hvide medlemmers opfattelser af tingene – det er dem, der omtaler SN som "pigebarnet" og dem, der mener, at hun ikke kan (tåle at) høre deres sprog. Da SN i fortællingens midte tager ordet, modsætter hun sig mændenes positionering af hende som marginaliseret. Fortællingen som helhed siger derfor både noget om, hvordan diskrimination udspiller sig og opleves, og noget om hvordan SN som person opfatter sig som aktivt modarbejdende denne diskrimination. Her hjælper positioneringsanalysens andet niveau os til at se, hvordan fortællingen ikke kun handler om positioneringer, men også selv er del af en positionering: Fortællingen er ikke kun en retrospektiv fremstilling af en tidligere identitetsmanifestation; den er også, idet SN fortæller den for os, en præsentisk og potentielt prospektiv manifestation af, hvem SN gerne vil være. Den sidste pointe bringer os til positioneringsanalysens tredje niveau. Her bliver det tydeligt, hvordan personlige fortællinger også altid tager del i mere fundamentale eksistensprojekter. Fortællingen er i høj grad en identitetsrequisit, der handler direkte om, hvem fortælleren er eller gerne vil være, nemlig "en af jer".

Det afgørende er, at indsigter fra alle tre positioneringsformer er nyttige i en rådgivningssituation. Ved at zoome ind på det andet niveau – SN's interaktion med os, idet hun fortæller historien – ser vi, hvordan en personlig fortælling har potentiale til at forandre en rådgivningssituation. På lydoptagelsen fra rådgivningen hører vi tempoet i hendes tale stige; den fortællende SN er mere energisk, mere investeret end den professionelle SN, som vi mødte i begyndelsen af rådgivningen. Rådgivningen skifter med andre ord karakter, da hendes personlige fortællinger bliver omdrejningspunktet; rådgivningen udvikler sig fra en tøvende samtale om talen, der demonstrerer SN's uafklarethed og giver os en begrænset indsigt i hendes holdninger, til i stedet at være en samtale funderet i udlevede oplevelser, der giver os en øget indsigt i hendes holdninger og værdier. Som et led i SN's formidling af sine fortællinger demonstrerer hun samtidigt sin måde at kommunikere og tale på, og vi får anledning til at demonstrere vores vilje og evne til at forstå og undersøge de oplevelser, hun har haft, og de holdninger hun knytter hertil.

Når SN fortæller om krænkelse, sexchikane og sexismen, oversætter hun sine erfaringer til værdier og skaber en fortælling, der kan opsummeres med følelsen af uretfærdighed, som i det konkrete tilfælde bliver det, der får SN til at dele sin holdning om udenrigsministeren åbent i medierne. Det er den samme følelse, der bliver definerende for, at den færdige tale til den 8. marts kommer til at omhandle den uretfærdighed, SN identificerer, når kvinder står frem og fortæller om krænkelse.

I FØ's første rådgivning tegner der sig samme billede af, at fortællingerne får en definerende karakter i inventiofasen. FØ udviser en stor naturlig iver for at dele mange forskellige personlige fortællinger. I rådgivningens indledende samtale om de praktiske forhold ytrer FØ, at hun skal holde to taler: én om det kønsopdelte arbejdsmarked og én om social kontrol. FØ og hendes politiske assistent foretrækker, at vi hjælper med at skrive sidstnævnte. Herefter begynder hun spontant at fortælle om blandt andet sine tyrkiske rødder (FØ1, 11.48) og om, hvordan hun selv har fået udfordret sin frihed (FØ1, 11.52). Et typisk eksempel er FØ's fortælling om, hvordan det var at blive valgt til Folketinget:

(...) da jeg første gang blev valgt ind i 2011. Og jeg første gang sad ude foran salen den første aften. Jeg sad i vandrehallen, alle var gået hjem. Kan I forestille jer, hvor stille der var? Og jeg sad simpelthen og prøvede... Er det her sket, ikk'? Og så ringede jeg ham op, han var i Tyrkiet, og jeg sagde: "Morfar, jeg sidder her nu." Og så beskriver jeg så vandrehallen, og så beskriver jeg, hvordan jeg næsten kan lugte cigarene, jeg kan næsten høre brummen af alle de der vigtige mænd, man kan se malerier af. Jeg kan næsten se de der koryfæer for mig. Jeg kunne ikke sige noget. Jeg kunne høre, han græd. Og for første gang sagde han: "Ær dit land". Det var første gang, han indrømmede, at jeg var dansker. (FØ1, 29.53)

Selve fortællingen handler også her i konkret forstand om en ændret positionering: Stilstanden og ensomheden i den normalt fortravlede vandrehal bliver et sindbillede på dobbelthederne i FØ's ophøjede, nærmest religiøst stemte tilstand, idet hun endegyldigt bevæger sig fra ude til "ind", fra menig politiker til medlem af Folketinget, fra familiens opfattelse af hende som udvandrer til familiens opfattelse af hende som dansker. Fortællingen handler både om og med FØ's identitet; formuleringen "jeg sidder her nu" fungerer både som hændelsesrækkens emotionelle højdepunkt og som en positionering af FØ's identitet generelt.

Eksemplet er typisk for FØ's talestil, som er præget af eksempler, og som ofte trækker på narrativitetsmarkørerne kausalitet, konflikt, oplevelthed og værdisættelse.¹⁰ Hun kommenterer selve stilen i vores indledende telefonsamtale: "Jeg er jo sådan en storyteller nærmest selv" (FØ0, 07.13). Også narrativitetsmarkøren konflikt er tydelig i FØ's fortællinger. Hun fremhæver konflikten ved på den ene side at beskrive de udfordringer, hun har oplevet i løbet af sin tid som sagsbehandler, som ansat i Kvinderådet og som barnebarn til en konservativ morfar, og på den anden side sin motivation for og ønsker om at løse disse udfordringer. Det konstante skift

10 Se Iversen 2014 for en præsentation af de fire narrativitetsmarkører.

mellem konflikt og løsning skaber fremdrift i fortællingen – i samtalen – og får FØ til at fremstå som handlekraftig og kompetent.

I tilfældet med FØ bekræfter fortællingerne hendes viden og følelsesmæssige investering i temaet social kontrol, både for hende selv og for os. Vi ser, hvordan fortællingerne hver især tilbyder nuancer og vigtig baggrundsviden til det videre arbejde med talen, men også hvordan det for klienten bliver tydeligt, at netop dét emne er det bedste at tale om i takt med fortællingerne. Undervejs i FØ's rådgivning diskuterer vi, hvem talen skal henvende sig til, og her virker FØ umiddelbart afklaret om, at den skal målrettes etniske danskere: "Jeg taler til ham der, der har lidt den der: Jamen, er de da ikke selv ude om det? Hva? Kan de ikke bare gå fra de der dumme mænd?" (FØ1, 29.53).

Mens fortællinger udgjorde et betydeligt element i de første rådgivninger med SN og FØ, forholdt det sig anderledes med BV. På grund af travlhed og forglemmelse havde hun ikke medbragt eller overvejet fortællinger som ellers aftalt, og derfor må vi tidligt konkludere, at vi i nærværende situation ikke kunne undersøge personlige fortællingers rolle ved indgangen til dette rådgivningsforløb. I stedet tilbød vi hende et taleskrivningsforløb, hvor vi gik mere traditionelt og teknisk til værks.

Fælles for både SN og FØ – og til forskel fra BV – er det, at de undervejs begge deler følsomme erindringer fra deres liv – om manglende anerkendelse og følelsen af svigt. Vi oplever her, at dét, at vi lytter aktivt og responderer, er afgørende for klientens lyst til at fortælle, men på samme tid er det vigtigt, at vi som rådgivere oprettholder en professionalisme og en følelsesmæssig distance til indholdet. Vi må sideløbende overveje: Hvilke evner og udfordringer har klienten som historiefortæller og som taler? Hvilke eksisterende værdier og holdninger tager klienten bestik af, idet hun konstruerer, forhandler og performer sin selvforståelse? Vi har brugt den tredelte positioneringsanalyse, som undersøger den personlige fortællings former og funktioner i teksten, i situationen og i fortællerens forhold til sig selv og til en bredere kontekst, fordi analysen gør det nemmere at forholde sig mere nuanceret til sådanne spørgsmål. Sammenholdt med vores erfaringer fra rådgivningssessionerne anviser analyserne veje frem i arbejdet med at skrive klienternes talemanuskripter, og om disse skal det dreje sig i det følgende.

Fra inventio til manuskript

I denne sektion søger vi svar på følgende spørgsmål: Hvad kunne klienternes personlige fortællinger mere præcist bruges til, når det kom til at skrive selve talerne? Vores svar fordeler sig for overskuelighedens skyld på tre temaer, idet vores aktionsforskning viser, at klientens personlige fortællinger for det første kan anvise call to action, for det andet kan anvise talens publikum og for det tredje kan fremskrive talerens karakter.

De personlige fortællinger anviste især call to action på grund af deres omgang med konflikter. Et tydeligt eksempel finder vi i SN's fortælling om middagen med Beskæftigelsesudvalget. Konflikten er manifest: Hvad der kunne have været en almindelig aften, bliver en aften præget af grænseoverskridende adfærd og sexistisk

sprogbrug. Det er interessant, at fortællingen *ikke* handler om, hvordan SN overkommer udfordringen og vender tilbage til normaliteten, men at slutningen forbliver uforløst. Som opfølgning og afrunding på fortællingen rejser hun spørgsmålet, “om det var den rette måde at gøre det på?” (SN1, 17.50) og beskriver det som “et forsøg på at mobbe en kvinde ud af et fællesskab” (SN1, 22.28). SN lader os forstå, at eksemplet er symptomatisk for en tendens og peger med det på en utilfredshed ved den nuværende tilstand.

FØ's mange fortællinger peger samlet set på den udfordring, hun mener, social kontrol er i Danmark. Også her er konflikterne – ikke løsningerne på dem – omdrejningspunktet. FØ fortæller om sin egen baggrund, om sin tid som rådgiver i Kvinderådet og sagsbehandler i Ikast Kommune og om et gymnasiebesøg med en overrepræsentation af etniske minoritetsgrupper. Om sidstnævnte siger hun: ”Der var en pige, der fortæller, at hun har solgt sin sjæl til danskerne. Det blev jeg kaldt for 30 år siden – at jeg havde solgt min sjæl til danskerne. Det gjorde så ondt på mig, at vi på 30 år ikke er kommet videre” (FØ1, 26.30). Konflikten optegnes, løsningen udelades og bliver i stedet diskuteret i kølvandet på fortællingen og overvejet i relation til talen: “De skal bevise det over for det danske samfund, som ser på dem som ofre. De kvinder er ikke ofre. Og det skal med i talen” (FØ1, 37.02). Det interessante er, at både SN's og FØ's fortællinger udgør en begyndelse og midte, mens talen skal udgøre den tredje og sidste komponent i fortællingens treleddede struktur, slutningen, der skal pege på, hvordan udfordringen kan løses.

Gennem de personlige fortællingers omgang med konflikter bliver vi klar over, hvilken udfordring talen skal adressere og heraf hvilket call to action, der skal bidrage til at løse denne udfordring. Med talen skal vi ændre noget til det bedre, hvilket er et vilkår for en politiker, der til dagligt arbejder for at skabe forandringer med udgangspunkt i udfordringer eller utilfredsstillende tilstande, de har identificeret ved det nuværende. Netop dét er ikke nogen ny pointe. Det interessante er, at vi her ser, hvordan fortællingerne bidrager til en eksemplificering og personliggørelse af, hvornår, hvordan og i hvilke situationer disse udfordringer finder sted og anviser, hvordan vi moralsk og følelsesmæssigt skal forholde os til dem.

En anden konsekvens af de personlige fortællinger var, at de bidrog kraftigt til at anvise de kommende talers publikum. Til rådgivningen påpeger FØ eksplicit, at hun *ikke* vil henvende talen til kvinder, der er udsat for social kontrol; hun vil i stedet tale til etniske danskere, som skal forstå, at social kontrol er et problem (FØ1, 28.41). Som rådgivere og taleskrivere af første udkast er det derfor vores naturlige udgangspunkt. I skriveprocessen viser det sig dog efter kort tid at være et ukonstruktivt benspænd. FØ har med sine fortællinger formidlet sit personlige engagement i emnet, og det har vi vanskeligt ved til fulde at forløse i en tale henvendt til etniske danskere. Årsagen til dette skal findes i FØ's fortællinger, som har det til fælles, at de beskriver kvinden som den handlende aktør. Det ses f.eks., når FØ sammenligner kampen mod social kontrol med den frihedskamp, danske kvinder historisk har kæmpet for at stå, hvor de gør i dag (FØ1, 26.30). Med eksemplerne indiceres den pointe, FØ også selv udtrykker under rådgivningen, og som ender med at blive afslutningen på talen: “Jeg kan kæmpe kampen sammen med dig. Men

jeg kan ikke kæmpe den for dig” (FØ, talemanuskript).

Med udgangspunkt i ovenstående refleksion foreslår vi FØ at henvende talen direkte til kvinder udsat for social kontrol og lade det øvrige publikum fungere som et *eavesdropping audience*.¹¹ Med dette greb vil talen altså på den ene side henvende sig til kvinder, FØ har en særlig adkomst til at nå – og som desuden mange gange i den offentlige debat figurerer som en gruppe, vi taler *om* og ikke *med*. På den anden side vil den muliggøre en mere autentisk og virkelighedsnær forståelse af temaet for det eavesdropping audience, der lytter.

Beslutningen om, hvem SN's tale skal henvende sig til, træffes mere implicit undervejs i forløbet. SN og Radikale Venstre har aktivt positioneret sig progressivt på #MeToo-dagsordenen og ligestilling generelt. Det er altså SN's umiddelbare talerposition. SN har samtidig selv givet udtryk for, at hun gerne vil balancere mellem at virke samlende og ikke nedtone alvor (SN1, 08.51). Heri ligger et godt fundament for at opmuntre et allerede velvilligt og oplyst publikum ved at udtrykke, at 'vi har gjort det godt – men vi er ikke i mål endnu'. Derfor er vi'et, SN bruger og omtaler i sin tale, henvendt til det allerede velvillige publikum, som hun gerne vil opfordre til at fortsætte kampen for ligestilling og huske dem på, at "vi skal insistere på, at vores fælles stemme er stærkere end det, vi kæmper imod" (SN, talemanuskript).

Den tredje konsekvens af rådgivningens fokus på personlige historier var, at fortællingerne bidrager til at fremskrive talerens karakter, altså ethopoia. Vi så tidligere, hvordan fortællingernes introduktion i rådgivningen af SN transformerer den professionelle distance til et mere personligt og levende sprogbrug. Hendes taletempo og -volumen stiger, hun griner mere og bruger sætninger som "og så blev jeg rigtig ked af det" og "hvad fanden bilder de sig ind at pille mig fuldstændig fra hinanden" (SN1, 28.35). Overvejelser om at skabe talerens karakter sættes altid i relation til kommunikationssituationen, men med fortællingerne får vi indsigt i, at det fungerer godt, når SN formulerer sig med en vis tyngde og personlighed, og det er vi opmærksomme på at føje ind i talens stil.

Også i FØ's rådgivningsforløb får vi indblik i hendes ordvalg, vægtninger og værdier. Som tidligere beskrevet viser FØ sig som en ivrig, spontan fortæller. Gennem fortællingerne får hun mulighed for at sætte ord på oplevelser og erfaringer – uden vores afbrydelser – og i de situationer kommer ofte formfuldendte og veludførte sætninger til udtryk. Flere af passagerne fra første rådgivning bliver overført næsten direkte til den færdige tale.

Fælles for både SN og FØ er det, at de i de efterfølgende interviews henleder en særlig opmærksomhed på, at de tidligt i forløbene havde en oplevelse af, at vi havde opnået en indsigt i deres person, intention og motivation – trods det, at vores relation var helt ny. SN udtrykker, at hun undervejs var frustreret over de opgaver, der blev hende pålagt i forløbet, men at hun omvendt så, hvad det betød for den færdige tales præcision i forhold til at være *hendes*:

11 Krista Ratcliffe definerer det som "a tactic for listening to the discourses of others, for hearing over the edges of our own knowing, for thinking what is commonly unthinkable within our own logics" (Ratcliffe, 2000, s. 91f)

Og det kan godt være, at jeg har siddet og været lidt irriteret i øjeblikket, sådan jeg har jo for fanden fortalt jer fortællingen, kan I ikke bare bruge det? Vi har jo siddet og talt om det. Og så ligger det alligevel på mine skuldre også lige at få det på ord. Men det ender jo med, at nogle af de sætninger og billedsprog, som jeg fik ført ind i mit dagbogsnotat, som jeg sendte til jer, det blev jo brugt i det endelige. Brugt på en lidt anden måde, og måske blev det brudt op nogle steder. (SN3, 20.22)

Både SN og FØ sætter ord på det, der sker, når man fortæller: Det øger publikums forståelse. Det er dette potentiale, vi med vores tilgang ser udspille sig i rådgivningsrummet: Klienterne er talere, vi er publikum, og vores forståelse for hvad klienten vil, mener og er udvides i kraft af fortællingerne. Det bliver en særlig effektiv deltagerobservation, fordi vi *oplever* pointen sammen med klienten, mens klienten formidler den.

Forløbet med BV udspiller sig som tidligere nævnt anderledes af flere årsager. Først og fremmest fordi hun ikke medbringer fortællinger til første rådgivning, og dernæst også fordi stemningen generelt er præget af mere travlhed og som følge heraf også mindre åbenhed. I den producerende taleskrivningsproces er ethopoia derfor ikke et begreb, vi på samme måde kan søge at forløse som hos SN og FØ.

Konklusion

Analyserne af SN's og FØ's rådgivningsforløb viser, hvordan personlige fortællinger potentielt kan være et privilegeret værktøj i taleskrivningens inventiofase. Med positioneringsanalysens tredelte model blev det muligt at skelne mellem og beskrive de mange forskellige effekter, som klienternes historiefortællinger producerede. Centralt stod erfaringen af, at personlige fortællinger, især når de har relation til en tales emne, åbner for indsigter ikke bare i en klients personlige, spontane stil, men også i hendes mere grundlæggende værdier, intentioner, holdninger og selvpfattelse. Vores nedslag viste, hvordan fortællingerne væver genfortalte oplevelser sammen med fortælsituationens omstændigheder og med manifestationer af og håb for fortællerens egen fortidige, nutidige og fremtidige placering i verden. Anderledes formuleret: Den personlige fortælling kan fungere som et vindue ind til den talendes identitet. Indsigterne herfra blev afgørende for processen frem mod de færdige taler og kvalificerede vores arbejde med ethopoia. De personlige fortællinger gjorde mere end at bidrage til fremskrivelsen af talerens karakter; de gjorde det dels nemmere at udpege præcise calls to action, dels nemmere at finde frem til og styre hen mod talernes publikum.

Et interessant spørgsmål er nu, hvorvidt og hvordan de specifikke erfaringer, som vores aktionsforskningsprojekt producerede, kan generaliseres. En vigtig forudsætning er, at klienten overhovedet er indforstået med tilgangens præmis. Hvis klienten ikke indvilger i at dele delvist private erfaringer og oplevelser i en rådgivningssammenhæng, så forbliver det rum, som fortællingerne åbner, sværere at tilgå som rådgiver. Brugen af fortællinger i rådgivning forskyder det asymmetriske rådgiver/klient-forhold, fordi klienten i højere grad bliver inddraget og i højere grad

bliver tillagt et ansvar. Som vi så det hos BV, kan denne forskydning af ansvar i rådgivningen være uhensigtsmæssig, hvis klienten f.eks. føler sig stresset eller ikke umiddelbart har forudsætningerne for at bidrage til den dialog, der med fortællinger i højere grad bliver afhængig af klienten selv. Mange faktorer har indflydelse på, om og hvordan brugen af fortællinger i retorisk rådgivning fungerer. Som rådgiver må man overveje tilgange og metoder i relation til den enkelte klients ønsker, karakter, men også forudsætninger. Hertil knytter sig en anden vigtig præmis, nemlig at tilgangen overhovedet giver mening i forhold til rådgivningens kontekst og logistik. Hvis tiden eller stedet ikke tillader gentagne møder og udfoldet refleksionstid, så kan man som taleskriver blive tvunget til at gå mere mekanisk frem.

I tilfælde, hvor disse præmisser er opfyldt, vover vi den påstand, at i hvert fald erfaringerne fra arbejdet med en klients persona og stil er reproducerbare i andre rådgivningsscenarier. Det er en eftertanke værd, at analysen viser, hvordan det at anvende fortællinger i retorisk rådgivning påvirker det relationelle forhold mellem rådgiver og klient, fordi det stof, man bruger som indgang til samarbejdet, er et privat og personligt stof. På den ene side gør brugen af personlige fortællinger som processuelt element det vanskeligt at stille sig kritisk over for fortællingerne; på den anden side får man som rådgiver med fortællingerne adgang til at demonstrere den forståelse, Flemming Poulfelt identificerer som forudsætningen for et vellykket, tillidsfuldt rådgivningsforløb (Poulfelt, 2001, s. 107). Overvinder man en eventuel indledende berøringsangst, som fx udvekslingen af en sårbar fortælling kan medføre, åbnes vejen for en samtale, der er ærlig og uforstilt, og hvor klienten i højere grad kan føle sig tryk og forstået. Når det lykkes, bidrager fortællinger til en øget adgang for os som rådgivere til at give en bedre og mere kvalificeret rådgivning, hvilket i sidste ende leder til en bedre tale.

Personlige fortællinger kan bruges til at overkomme nogle af de begrænsninger, der kan identificeres i retoriske rådgivningsforløb, som ofte er karakteriseret ved at være kompakte, intense og dermed også ofte resultatorienterede, overfladiske og typisk vil falde inden for den tekniske forståelse af retorik. Et fokus på fortællinger i rådgivningspraksis inviterer i stedet til forløb, der er mindre overfladiske og mere opbyggelige, fordi de i højere grad fokuserer på den hele taler og dennes erfaringer, værdier og adkomst. Det er en tilgang, vi mener bidrager til et mere holistisk blik på både taleren og processen, end hvad den retoriske håndbogslitteratur foreslår, men også en tilgang, der er mere krævende, både i tid, engagement og forudsætninger.

Litteraturliste

- Andrews, Molly. (2007). *Shaping History, Narratives of Political Change*. Cambridge University, 2007. DOI: 10.1017/ZBO9780511557859
- Bamberg, Michael. (2004). "Form and Functions of 'Slut Bashing' in Male Identity Constructions in 15-Year-Olds." *Human Development*, 47(6), s. 331-353. DOI: 10.1159/000081036

- Bradbury Huang, H. (2010). What is good action research. *Action Research*, 8(1), s. 93-109. DOI: 10.1177/1476750310362435
- Brockmeier, Jens og Donal Carbaugh. (2001). "Introduction." *Narrative and identity: Studies in Autobiography, Self and Culture*, edited by Jens Brockmeier and Donal Carbaugh, John Benjamins, 2001, s 1-22.
- Davies, Bronwyn, og Rom Harré. (1990). "Positioning: The Discursive Production of Selves." *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), s. 43-63. DOI: 10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x
- Deppermann, Arnulf. (2015). "Positioning." I De Fina og Georgakopoulou (Red.) *The Handbook of Narrative Analysis*, Hoboken: John Wiley et Sons, s. 369-387.
- Frobish, T. S. (2000). "Jamieson meets Lucas: Eloquence and pedagogical model(s) in the art of public speaking." *Communication Education*, 48(3), s. 239-252. DOI: 10.1080/03634520009379213
- Gabrielsen, J. og Christiansen, T. J. (2010). *Talens magt – Indføring i mundtlig retorik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Gunn, J. (2018). *Speech Craft*. New York: Bedford/St. Martin's.
- Iversen, Stefan. (2014). "Fortællinger og retorik." I Lund, M. og Roer, H. (Red.) *Retorikkens aktualitet: Grundbog i retorisk kritik*, 3. udgave, Hans Reitzel.
- Iversen, Stefan og Mikka Pers-Højholt. (2020). "Interlocking narratives: the personal story and the masterplot in political rhetoric." I Maagaard et al. (red.) *Exploring fictionality: concepts, test cases, discussions* (s. 183-212). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Kjeldsen, J. E., Kiewe, A., Lund, M. og Hansen, J. B. (2019). *Speechwriting in Theory and Practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Kock, C. og Onsberg, M. (2011). "Retorisk tekstproduktion." I C. Jørgensen & L. Villadsen (Red.), *Retorik – Teori og praksis*. (s. 251-262). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Langellier, Kristin M., og Peterson, Eric E. (2004). *Performing Narrative. Storytelling in Daily Life*, Temple University.
- Lewin, K. (1946). "Action Research and Minority Problems." *Journal of Social Issues*, 2(4), s. 34-46. DOI: 10.1111/j.1540-4560.1946.tb02295.x
- Lucas, S. (1998). *The Art of Public Speaking*. NY: McGraw-Hill Education.
- Matthiesen C. (2020). Aktionsforskning. I M. Bengtsson, K. M. Berg & S. Iversen (Red.), *Retorik og metode* (s. 237-257). Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Nielsen, Esben Bjerggaard. (2017). "Den retoriske rammefortælling: Det styrende masterplot i funktionelt orienteret narrativ kritik." *Rhetorica Scandinavica*, 74, s. 72-91.
- Nielsen, K. Aa. (2013). Aktionsforskningens videnskabsteori. I L. Fuglsang, P. B. Olsen og K. Rasborg (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – På tværs af fagkulturer og paradigmer* (s. 325-250). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Poulfelt, F. (2001). "Med tillid som krumtap – et rådgivningsperspektiv." I A. Bordum og S.B. Wenneberg (Red.), *Det handler om tillid* (s. 100-111). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ratcliffe, K. (2000). "Eavesdropping as Rhetorical Tactic: History, Whiteness, and Rhetoric." *JAC*, 20(1), s. 87-119.
- Ritter, Kurt W. og Martin J. Medhurst (red.) (2003). *Presidential Speechwriting: From the New Deal to the Reagan Revolution and Beyond*. Texas A & M University Press, College Station.
- Tulis Jeffrey. (2017). *The Rhetorical Presidency*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.